

La poesia catalana de l'any 2022 o la tràgica bellesa de l'exuberància

William Blake va deixar escrit que l'exuberància és bellesa. Si té raó, el panorama poètic del 2022 en català ha estat d'una bellesa formidable. Moltes són les propostes d'aquesta passió textual i vital, però en la majoria de casos la poesia encara s'enfronta al silenci dels mitjans majoritaris i a la manca de recursos, fets que no són nous i han acompanyat poetes i més poetes al llarg de l'existència. Oferim un repàs dels fets i de les publicacions de més importància pel que fa a aquest gènere clau dintre del nostre sistema cultural.

Text **Jaume C. Pons Alorda**

Per què poetes en temps de misèria? Aquesta és la pregunta que es va fer Friedrich Hölderlin. Tenia una resposta clara: tot poeta autèntic és un sacerdot, o una bruixa, capaç de dialogar amb els ordres secrets de l'univers. Així l'ésser humà esdevé un captaire quan viu i una divinitat quan somnia, és a dir, quan crea, quan escriu, quan imagina. Per tant, la poesia podria entendre's com un vehicle d'accés a ordres superiors. Però es pot parlar amb aquests termes messiànics en un món que gira cap a la ultradreta, tal com va pronosticar el també poeta Pier Paolo Pasolini fa més de cinquanta anys, o que és governat a partir d'un pragmatisme allunyat dels somnis i menat per un sistema capitalista que només entén de números i de beneficis?

S'ho demana Pere Perelló i Nomdedéu amb *Són ets i uts* (finalista del Premi Pare Colom de Poesia; Leonard Muntaner Editor) a par-

tir d'uns sonets reivindicatius. No és l'únic. En aquest panorama d'incerteses consumades, molta gent continua escrivint, traduint, publicant, llegint poesia. Possiblement, més que mai. I, en llengua catalana, és un panorama riquíssim, variat, hi ha qui considera que fins i tot inabastable. Mai com fins ara, a principis del segle XXI, havien conviscut tantes generacions, tantes veus, tantes propostes estètiques, tantes mirades o tants cicles o festivals o presentacions amb la poesia com a protagonista... Per exemple, Pep Sanz dona a conèixer *La mutació dels pollastres* (Premi de Poesia Joan Duch per a Joves Escriptors; Fonoll) el mateix any que Antònia Vicens és guardonada amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes per una contribució que, sobretot durant les darreres dècades, s'ha consagrat a la poesia.

I això té lloc en una capital europea com Barcelona, seu d'un dels festivals de poesia més antics, la Setmana de la Poesia. I, a més a més,

Teresa Pascual

Esteve Platanda

Antoni Vidal Ferrando

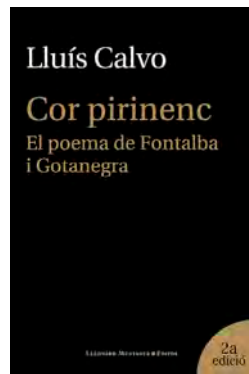
té el Bar Horiginal al centre, ara La Rubia: local d'oci situat just davant del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA) que ofereix, cada setmana, un acte poètic des de fa més de vint anys. A més a més, durant els darrers lustres s'han anat creant més segells independents i més llibreries que, en moltes ocasions, han trencat una llança a favor de la poesia. És el cas de la Nollegiu, amb presència a Poblenou i Clot, que té pisos sencers dedicats al gènere i uns cursos estables amb diferents experts com Laura López o Josep Pedrals. De fet, La Calders es va anar consumant entre les parets de l'Horiginal i sempre ha dedicat moltes atencions a la lírica. A la tardor la Llibreria Ona del carrer de Pau Claris va iniciar un cicle poètic estable després de la bona experiència amb el Festival Maregassa de l'estiu, on recitaren alguns dels descobriments més recents, com Raquel Pena o Oriol Sauleda.

Cal recordar que Barcelona no concentra tot l'esforç invertit: arreu dels Països Catalans la reivindicació poemàtica forma part de l'ordre cultural. La Fundació Mallorca Literària duu a terme molts actes tot l'any. El festival Illanvers de Menorca és ja imprescindible. I des del País Valencià, Gandia és una autèntica capital gràcies als seus premis de llarga trajectòria i d'indiscutible prestigi, però també gràcies a l'esforç de Saforissims Societat Literària. Al Principat? Dos quarts del mateix. Eduard Escoffet gestiona el Festival Poesia i + de la Fundació Palau cada estiu, que ha convertit el Maresme en un torrent de versos. Vilafranca del Penedès ha tornat a tenir festival de poesia aquest octubre del 2022, després de tants anys sense la Kinzena Poètica. I també aquesta tardor Edicions Poncianes i el Museu de la Vida Rural van publicar *El curs del Rusc*, una antologia que recull els treballs dels participants dels deu

anys del festival de poesia de l'Espluga de Francolí.

Puntals

Al llarg de la història, la poesia catalana ha comptat amb figures prestigioses i fonamentals per la seva contribució, però també com a pilars poderosos d'un ecosistema fràgil que, tanmateix, va creixent malgrat una mala salut de ferro. Alguns d'aquests reforços arquitectònics de les nostres lletres són Teresa Pascual, poeta que després de treure *El temps en ordre: Poesia reunida 1988-2019* a la Institució Alfons el Magnànim torna amb el nou poemari *Tot passa baix* a LaBreu Edicions; Antoni Vidal Ferrando, poeta i narrador, guanyador del Premi Carles Riba amb *Si en-* →

Lluís Calvo

CARLES MERCADER

Ricard Ripoll

Miquel Àngel Llauger

PRATS I CAMPS

ACN

Carles Rebassa

ACN

Carles Rebassa
EL CAIRE
FORMENTERAPremi de poesia Sant Jaume
a la memòria de Gabriel Ferrater

62

Miquel Àngel Llauger
LLUM
DE CANÇÓPremi de poesia
Antoni March de Gandia

62

→ *tra boira no tendré on anar* (Proa); Àngel Terron, catedràtic de Química Inorgànica a la Universitat de les Illes Balears i autor d'obres que combinen lirisme i ciència com *El jardí de les mèrleres* (Premi Pare Colom de Poesia; Leonard Muntaner Editor), o Antoni Clapés, poeta, traductor i editor vinculat al projecte Cafè Central, al costat de Víctor Sunyol en la fundació i també amb la recent incorporació a l'equip d'Esteve Plantada. L'any 2021, Clapés va ser guardonat amb el Premi de la Crítica Serra d'Or i amb el Premi PEN, dos reconeixements a obres concretes però també a una trajectòria que ara ha vist com l'editorial Llibres del Segle li ha publicat un nou volum de l'obra reunida, en aquest cas la que va del 1982 al 1997, *No cal repetir aquest instant*.

Llibres del Segle també ha posat a l'abast altres volums valuosos: *El Jo-Ull / The I-Eye* de Vicenç Altaïó, *Entretemps* de Lluís Massanet, *Rastre qui-mera* d'Esteve Plantada (Premi Cadaqués a Rosa Leveroni), *Envellir en la bellesa* del senyor poètic Carles Camps Mundó, *Platja Fonda* de Montserrat Garcia Ribas o *Fulgor* de Lluís Calvo. Aquest darrer títol s'està convertint en llibre d'artista grà-

cies al treball de Jordi Pagès. Però el fenomen de Lluís Calvo és *Cor pirinenc* (Leonard Muntaner Editor), segurament el llibre del 2022: un magne poema èpic de més de sis mil versos que narra l'aventura de Gotanegra i Fontalba a través del Pirineu en una aventura quixotesca, joyceana i murdochiana que ret tribut a Jacint Verdaguer, Joan Maragall o Carles Riba a través d'un vigorós treball de mètrica i rima. Sens dubte, *Cor pirinenc* també serà un puntal per al futur i la confirmació d'una obra i bibliografia inqüestionables com les de Lluís Calvo, que acaba de merèixer el Premi Jacint Verdaguer gràcies a la seva ambiciosa composició amb voluntat nacional.

La forma i el fons

Sempre hi ha hagut poetes que s'han engrescat i esforçat amb el treball de mètrica i rima, i altres que han optat pel vers lliure, eterna batalla entre el significat i el significant. És el cas d'Adrià Targa, que amb *Canviar de cel* torna al segell Godall després d'haver aconseguit el Premi Vicent Andrés Estellés de Poesia de Burjassot, o el de Carles Dachs, que amb *Vent a la mà* a Edicions 62 ha

obtingut el Premi de Poesia Gabriel Ferrater el Premi de la Crítica Serra d'Or. El darrer Premi de Poesia Gabriel Ferrater, en l'any del centenari de naixement de l'autor de *Teoria dels cossos*, és Carles Rebassa amb *El Caire Formentera*, també a Edicions 62, un elaborat treball que fa pensar en la decisiva influència de Blai Bonet. Josep Pedrals és un ferm defensor del treball formal, i la seva *Confessió del goliard* (Vibop Edicions) es llegeix com una orgia entusiasta. Un altre poeta que sempre ha esculpit la paraula en estructures concretes és Jordi Julià, que acaba de treure dues obres: *Elegia d'agost* (Premi Narcís Lluís i Boloix; Saldonar) i *L'estranya terra* (Premi Benet Ribas de Poesia; Pagès Editors). Edicions 62 publica *Llum de cançó* de Miquel Àngel Llauger (Premi Ausiàs March de Gandia) i les *Poesies reunides* de Salvador Oliiva, composicions d'un tigre que riu i mossega amb rims, metres i mala llet a poalades.

En contrast amb els poemaris anteriors, des de fa temps la poesia catalana té tendència a les poètiques del cos, a la morbidesa expressiva, al neogrotesc, a l'impacte estètic... Algun dia ho acabarem explicant amb tot luxe de detalls. Per aquesta via visceral es llegeixen obres recents com *Mata'm psicosis* de Lola Miquel (Tushita Edicions); *Làpida* de Núria Busquet (LaBreu Edicions); *La part del foc* de Pol Guasch (Premi Josep M. López-Picó, Viena Edicions, amb traducció al castellà a l'editorial Ultramarinos a cura de Max Hidalgo); *A través* de Glòria Coll Domingo (Premi Jocs Florals de Barcelona; LaBreu Edicions); *Partir* d'Anna Fernández (Edicions Tremendes); *Camí del text* d'Ivette Nadal (Edicions Poncianes); *Cassandra* de Laia Llobera (Pagès

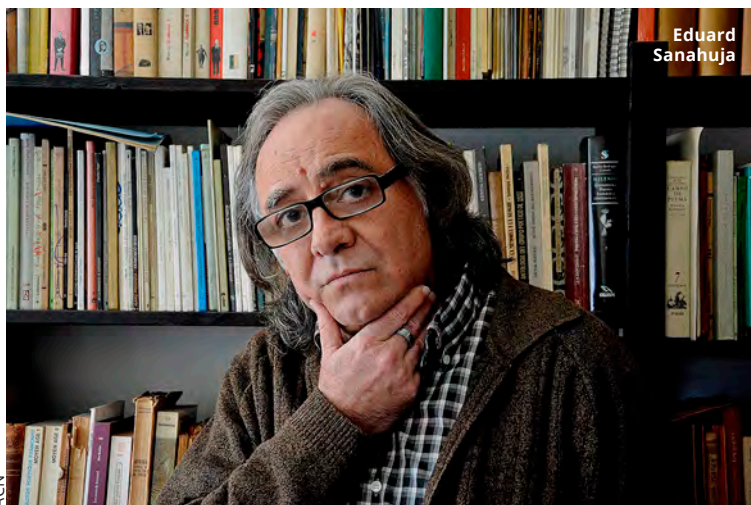
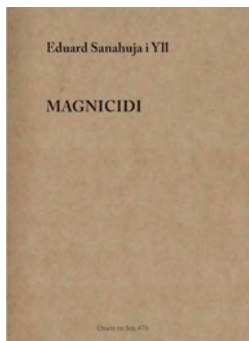
Editors); *Fènix* de Ricard Ripoll (Premi Vicent Andrés Estellés dels Premis Octubre; Editorial 3i4); *Dilema d'energies* de Pere Antoni Pons (Ensiola); *Granit* de Carlos Minuchin (Premi Pont Vell de Poesia; Pagès Editors); *Exposició* d'Àngels Moreno (Documents Documenta); *Persona* de Llorenç Romera Pericàs (Documenta Balear); *Rareses i cares B* de Meritxell Cucurella-Jorba (Aula de Poesia Jordi Jové; Publicacions de la Universitat de Lleida); *Bestiari* d'Anna Prat (Premi

Ventura Ametller; Edicions de 1984), o *Les ocultacions* d'Anna Gual (Premi Miquel de Palol de Poesia; Proa). Ja els títols parlen de turbulents estats mentals, consumacions, obscurs viarans, éssers mitològics, oracles, anhels i misteris: la voluntat sembla ser estampar un missatge contundent amb ritmes més enllà de les traves canòniques i amb una tendència a l'oralitat sacsejadora, i és que André Breton va deixar dit que la poesia sacsejarà o no serà.

Nou anys d'una editorial viral, tel·lúrica i maleïda

El 23 de setembre, el traficant cultural i creador Pau Vadell i Vallbona va poder celebrar, després de l'aturada pandèmica, una nova festa en el marc del novè any de fundació del seu segell AdiA Edicions. Quasi una dècada de poesia tributària als models editorials i estètics de la generació dels setanta, la dècada lluminosa, sobretot pel que fa a les contribucions de Damià Huguet, l'editorial Guaret, i Andreu Vidal, una poesia mística i deïcida.

Potser per això Vadell ha decidit treure molts llibres destacats de cop, com el número 70 de →

→ la col·lecció “Ossos de sol”, l’esplèndid *Magnicidi* d’Eduard Sanahuja i Yll, però també el potentíssim *Moren els déus* de David Jiménez i Cot (Premi Miquel Bauçà), el melancòlic *Esquerpes o bucòliques* d’Antoni Nomen (Premi Bernat Vidal i Tomàs), el cosmogònic *Planeta latent* (Premi Ciutat de Palma de Poesia Joan Alcover) o l’inquietant *Còrpora* de Clara Fiol Dols.

A més a més, la gran narradora i poeta Sophia de Mello Breyner Andresen arriba a AdiA, en aquest cas gràcies a la feina de Rosina Ballester, que li ha traduït *Dia del mar*.

El català, en efecte, llengua de traducció

Xavier Valls Guinovart ha traduït un dels llibres de l’any, *Poema en forma de rosa* de Pier Paolo Pasolini (Edicions Poncianes), en el context del centenari de naixement del polèmic i portentós geni italià, que es veia com un “Petit Rimbaud”. Content estaria en Pere Pau de veure’s a les lleixes de les novetats llibresques al costat d’una traducció recentíssima del mític *Una temporada a l’infern* d’Arthur Rimbaud a cura de David Cuscó i Escudero a l’Editorial Flâneur. Xavier Valls Guinovart ha fet més feina: amb Ryma Sheermohammadi ha traduït una selecció de poemes del també cineasta Abbas Kiarostami, *El vent s’endurà* (Editorial Karwan).

Per “aspres senders” ha passat Pau Sabaté traduint els magnífics poemes d’Odisses Elitis d’*Orientacions* (Godall Edicions). Ja sabem que la porta és estreta, però quintaessencial és traduir a la nostra llengua obres com aquesta o com *Historiae* d’Antonella Anedda, gràcies a Joan-Elies Adell, textos que ofereixen una crua mirada de raigs infrarojos com els de John Ashbery, que gràcies a Míriam Cano, ara torna amb el volum *Una onada* “La Fosca” de Leonard Muntaner Editor. Joan Navarro i Octavi Monsonís fan tàndem de nou, com amb l’Eugenio Montale d’*Ossos de sípia* que Adesiara ha incorporat al seu catàleg, per traduir els *Poemes a Beny* de F. T. Marinetti a “Tanit” de La Garúa. Per la seva banda, la Nova Editorial Moll s’atreveix amb la Sara Teasdale traduïda per Joan Antoni Cerrato: *Nit i*

boira. I Edicions de 1984 continua amb traduccions fortes: *Els turons de Wessex* de Thomas Hardy gràcies a Marcel Riera i *Metamorfosi de ciutats* de Mikhailis Pierís gràcies a Joaquim Gestí. Per altra banda, Marta Pera ha traduït, per a Edicions del Buc, *Hotel Insomni* de Charles Simic, etern candidat al Premi Nobel de Literatura.

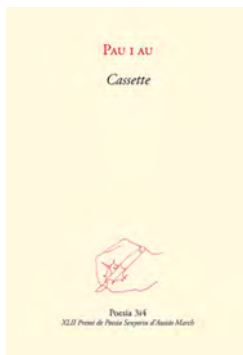
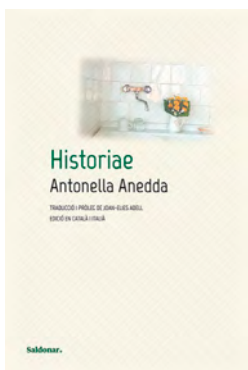
Però, al meu entendre, dues han estat les poetes traduïdes a ca nostra que han ocupat els focus d’atenció mediàtica pel que fa a versions poètiques. Una és Safo de Lesbos, traslladada per Eloi Creus a Proa amb *I desitjo i cremo. Poesies incompletes*. L’altra és Emily Dickinson, que arriba a través de la monumental feina de Carme Manuel a la Institució Alfons el Magnànim amb *Poemes 1850-1886*.

Independències poètiques

Ja sabem que Joan Fuster va ser sobretot un assagista irredempt, però la seva poesia no es pot negligir. Enguany, en el centenari de naixement de l’il·lustre suecà, la Institució Alfons el Magnànim ha publicat la seva *Poesia completa 1945-1987* a cura de Salvador Ortells, Pagès Editors ha tret 77 poemes i Saldonar *No prosa. Poemes entre el surrealisme i la ironia*, ambdós a cura de Josep Ballester.

També des del País Valencià, Perifèric ens proporciona dos llibres nous: *El llamp en la lluernia* de Ramon Guillem i *Fuita de gas* de Joan Carles González Pujalte (Premi Benvingut Oliver), prolífic entre prolífics que és notícia recent amb *Globoflèxia* (Premi de Poesia Antoni Matutano; Onada Edicions). També arriben dues propostes radicals, iconoclastes: *Balada del viatger...* (Premi Carles Hac Mor; Fonoll) i *Cassette* (Premi Senyoriu d’Ausias March; Editorial 3i4), totes dues de Pau i au.

Cafè Central va presentar a la Setmana del Llibre en Català de Barcelona les seves dues propostes originals en català: *Sensdir* de Xavier Serrahima a la col·lecció “Jardins de Samarcanda” i *Aritmètica llum* d’Enric Umbert-Rexach a “Balbec”. I Jordi Roig, coordinador del Festival La Cultura Va a la Font de la Palma de Cervelló, torna amb *Els dits de la setmana* (Voliana Edicions), un recull de haikus. Qui ha fet gira per tot Catalunya és Santi Borrell, que amb *Poemes 1997-2010* (Edicions de Pedra) ha fet una revisió d’alguns dels seus poemes, publicats i inèdits, per oferir una antologia panoràmica. Amb *Aumon* (LinX Edicions), Montserrat Aloy Roca investiga els no-llocs, mentre que Eduard Bagur cerca nous espais possibles amb *Un món nou* (Fonoll). Josep Chueca també

s'enfronta a la negror a *La casa dels meus morts*, reedició amb traducció al castellà de Lola Andrés (Editorial Cántico). La lírica de Chueca sobre la pèrdua lliga amb el desolador i colpidor i emocionant *Mudança endins* de Cèlia Sánchez-Mústich, aparegut a la col·lecció "Tanit" (La Garúa).

Carles M. Sanuy va guanyar el Premi Mallorca de Poesia amb *El llum del cartògraf* (Gales Edicions), una obra que reflexiona sobre la crueltat de qualsevol decés i del funest pas del temps amb termes igual d'implacables que *Saurí del nom* de Joan Vigó (LaBreu Edicions). I l'Editorial Vienna no només arriba al cim publicant la traducció completa del temps perdut de Marcel Proust gràcies a Josep Maria Pinto, sinó que també ho fa apostant fort per la poesia. Dos dels últims títols a tenir en compte són *Ningú* de Joan Manuel Homar (Premi Vila de Martorell) i *La mameïlla de Déu* de Cecília Navarro (Premi Josep M. López-Picó), que també ha publicat *La dona tallaiòtica* (El Gall Editor; Certamen de Poesia i Prosa Poètica Manel Marí 2021).

Un altre dels títols més destacats d'enguany és *El rastre nival* d'Àngels Marzo (Pagès Editors), que ha gaudit d'una molt bona acollida de crítica i públic: Marzo va ser una de les darreres convidades a la Festa de la Poesia de Sitges, un dels esdeveniments anuals de més importància poètica dels Països Catalans. Pagès Editors publica molta poesia, alguns dels darrers títols són *Un auditori per als ocells* de Cristina Àlvarez Roig (Premi Nit de Poesia al carrer), *Jocs de vida* d'Israel Clarà (Premi Ciutat de Terrassa Agustí Bartra de Poesia), *Cors artesians* de Pere Suau (Premi Jordi Pàmias de Poesia), *L'aigua entre les coses* de

Clara Ballart (Premi Miquel Martí i Pol), *Cap al tard* d'Eduard Casas o *El saüc i la forja* de Susana Rafart, una magnífica antologia personal.

Si s'ha de parlar d'antologies, l'editorial Proa n'acaba de treure dues de molt interessants perquè ofereixen un repàs minuciós per les trajectòries de dos autors de generacions diferents. L'imparable Manel Forcano treu *Arabesc* i el mestre lleidatà Pere Rovira reuneix a *Avui és sempre* una tria dels seus set poemaris publicats al llarg de quaranta anys.

Una vasta riquesa sense mitjans

Com es pot arribar a conèixer tanta exuberància i tanta riquesa? D'on podem treure el temps per llegir aquest tsunami d'opcions i d'anar a tants recitals pertot? En efecte, costa molt, fins i tot si coneixes bé els entreforcs del gremi.

La solució, per als segells i per als agents creadors, ha estat dur a terme un esforç de divulgació a les xarxes socials i multiplicar els actes en tots els espais possibles, ja sigui en cicles com en propostes puntuals a llibreries o centres culturals, fundacions, associacions...

En el fons, fa la sensació que s'ha acabat imposant el que Carles Hac Mor profetitzava: "Hem superat tots els límits. S'imposa un retorn al desordre." Aquesta idea de caos, però també de llibertat i de rebel·lió, és el fil conductor que aplega les seves *Plaquettes*, recuperades recentment per Edicions Reremús a favor de la seva "estètica del tumult". La poesia catalana ara mateix es podria resumir, pel que fa a la seva riquesa i a la seva fragilitat, en aquest patafísic vers carleshacmorià: "Sí! No! També! Tampoc!" ●